

NED. TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

KORT VERSLAG VAN DE VOORDRACHT VAN
DR. A. D. DE LEEUW:

„DEGENERATIEVERSCIJNSELEN BIJ DE
MODERNE MENSCHHEID”. *)

De wereld, aldus spr. is vol van abnormale verhoudingen, waarvan de geneeskunde een belangrijk deel aan het door haar bestreken gebied heeft toegevoegd gekregen in den loop der latere jaren. Door de verwickelingen van het moderne leven, den verscherpten strijd om het bestaan is de tegenwoordige menschheid onderhevig aan voortdurende en velerlei invloeden, die niet nalaten er een duurzaam stempel op te drukken. Zoo bestaat er een verband tusschen het sympathische zenuwstelsel en den modernen mensch.

Het zenuwstelsel, waarvan het geheele lichaam a. h. w. met draadjes doorregen is, kan men verdeelen in het willekeurige (spiercontracties, tastgevoel) en in het sympathische, dat *niet* onder den invloed van den wil staat. Dit laatste is het zenuwstelsel van onze emoties. De daarmede soms gepaard gaande verschijnselen als hartkloppingen, angstzweet, blozen, verbleeken, zijn een gevolg van de werking van den sympathicus. Onder den invloed van de emotie treedt deze in functie. In de dierenwereld ziet men hetzelfde: bij de kat het dikworden van den staart, bij de kraai en de papagaai het overeind gaan staan van de kopveeren, e. d.

De invloed van het sympathische zenuwstelsel op het organisme is van verstrekkende beteekenis. In de eerste plaats op haren en huid, gelijk uit bovengenoemde verschijnselen blijkt en daarnaast ook op de klieren met inwendige secretie, (schildklier en bijnieren). Allerlei ziekten, voorheen raadselachtig, zijn ten deele door vermeerderde kennis in deze richting verklaard. Spr. noemt ziekten op, die een gevolg zijn van de verkeerde werking van den sympathicus. Zoo kan door plotselinge emotie

*) Gehouden ter Vergadering van 11 October 1928 te Utrecht.

de ziekte van Basedow ontstaan, welker symptomen een uitvloeisel zijn van de werking van den sympathicus op de schildklier. Omgekeerd ziet men bij een hypofunctie van de schildklier een verminderde werking van den sympathicus. In 't algemeen onderhoudt hij in de organen een zekere spanning. Alle gemoedsaandoeningen houden verder verband met den sympathicus.

De vagus daarentegen heeft een tegengestelde werking, waardoor beide zenuwen elkaar a. h. w. in evenwicht houden.

Door het moderne levenstempo heeft de sympathicus veel te verduren en deze voortdurende schadelijke prikkels kunnen hem zoodanig aantasten, dat hij ten slotte niet meer normaal kan worden.

Daarnevens heeft hij nog een andere taak te vervullen, een passieve, n.l. het onderhouden van een goeden voedingstoestand in de weefsels zooals haren, tanden, tandkassen. Het is dus duidelijk, dat een schadelijke inwerking op den sympathicus zich op den duur openbaart door schade aan de organen. Dit is de situatie die zich bij moderne cultuurvolken ontwikkelt.

Wat moet men onder een cultuurras verstaan? De cultuur verheft den mensch uit den natuurtoestand en ontwikkelt hem tot geestelijke en zedelijke kracht. Cultuur is echter geen rustig bezit, doch een voortdurend streven naar hooger. Als niets nieuws wordt voortgebracht, krijgt men ondergang (b.v. antieke cultuur). Nu eens domineert deze, dan die cultuur.

Er is een groot verschil tusschen cultuurvolken met veel mogelijkheden van denken en doen en de natuurrassen. De eerste zijn meer gecompliceerd. Dit is echter geen voordeel, de cultuurmensch weet ten slotte geen weg meer in al zijn indrukken, waarmee hij voortdurend overstelpt wordt. Wij hebben geen tijd meer, al is die kosteloos verkrijgbaar; altijd zijn wij bezig. Is het wonder, dat wij komen tot een onmerkbare vermoeidheid? Wij ondergaan meer tegenstrijdige invloeden dan onze voorouders. Alles wat de wereld ons voor-oogen voert, leidt tot verbrokkeling van onzen geest. Dit voert tot vergissingen op allerlei gebied. Zou al die verfijning niet bewerken dat ons sympathisch zenuwstelsel het niet meer uithoudt, wat zich openbaart in een verminderd weerstandsvermogen. Door de algemeenheid blijft dit onopgemerkt en daardoor worden wij wellicht met een minderwaardig zenuwstelsel geboren, dat daarna sterk gebruikt en bijgevolg verbruikt wordt.

Als eerste symptomen van een gedegeneerd sympathisch zenuwstelsel beschouwt spr. het tandbederf en de kaalhoofdige-

heid. Het eerste is thans veel verbreid en kwam in de middeleeuwen in veel geringere mate voor. Een volledig gebit op rijperen leeftijd is thans een zeldzaamheid. Men heeft dit wel willen toeschrijven aan een verminderd kalkgebruik, doch dit is onjuist. Bij de natuurvolken komt geen caries voor. Ook heeft men het willen toeschrijven aan een gewijzigden voedingstoestand. Ter aanduiding dat ook dit niet de oorzaak kan zijn, wijst spr. op de Javanen. Deze hebben een monotoon menu: vruchten, rijst, visch, doen niet aan gebitshygiëne en lijden toch niet aan tandbederf.

Is het sympathische zenuwstelsel eenmaal primair minderwaardig, dan volgt daaruit dat ook het gebit primair zwak zal zijn. De oorzaken van het tandbederf zetelen in het lichaam en zijn geen uitwendige, zooals een tekort aan kalkgehalte van het voedsel.

Evenals met het tandbederf is het gesteld met de kaalhoofdigheid. Overal komt deze bij de beschaafde rassen veelvuldig voor, tengevolge van trophische stoornissen vanwege een primair zwak aangelegd symp. zenuwstelsel. In den oorlog waren er soldaten, wier haar plotseling uitviel door emotie. Dat de oorzaken niet uitwendig zijn is bewezen, immers kunnen haarwaters de kwaal niet beletten; wel is het gelukt om dit tegen te gaan door inwendige preparaten. Bij de Romeinen was kaalhoofdigheid een niet zoo algemeen voorkomend verschijnsel, getuige de spottiedjes daarop. Ook portretgalerijen bewijzen dat kaalhoofdigheid vroeger uitzondering was.

Als verdere symptomen van een onvolwaardigen sympathicus noemt spr. winterhanden, overmatige zweetsecretie, „doode” vingers, witte vlekken onder de nagels, etc.

De schildklier kan den sympathicus tot verhoogde werking stimuleeren; door thyreoidpreparaten is de algemeene toestand van den symp. te verbeteren.

Onze sympathicus is aan het degenerereen en die degeneratie is erfelijk geworden. Als oorzaken voor de degeneratie noemt spr. alcoholisme, kiembeschadiging, syphilis, t. b. c. en de nadeelige invloed van de betere bestaansvoorwaarden, door welke laatste de strijd om het bestaan heftiger moet gevoerd worden, waardoor het individu door veel meer schokken en emoties wordt getroffen. Talrijke ongunstige omstandigheden, die het kiemplasma beïnvloeden, moeten de nakomelingschap treffen. Als eerste daarvan geldt het alcoholisme, dat sterk is toenomen door de industrialisatie van de productie van alcoholische dranken, waardoor deze gemakkelijker onder het bereik zijn ge-

komen. Het is niet het dronken drinken, doch het geregeld gebruik dat schadelijk werkt. Kinderen van regelmatige gebruikers zijn nooit sterk. Alcohol werkt verzwakkend op de rassen en op het sympathische zenuwstelsel. Later zal blijken, hoe bij natuurvolken de invloed daarvan is geweest, nu de beschaving hen er het genot van heeft leeren kennen.

De syphilis is bij de natuurvolken een onschuldige ziekte. Bij de Turken is zij zeer verbreid, doch ruggenmergsaandoening en hersenverweeking komen bij dezen niet voor.

De verscherpte strijd om het bestaan levert tallooze moeilijkheden. Een der groote zegeningen van de medische wetenschap is de groote afname van het sterftcijfer. Daardoor zijn echter de voortplantingsmogelijkheden grooter geworden met als gevolg, dat de massa zich bedreigd gevoelt. Voortdurend is er steeds meer zorg om ieder een bestaan te geven. Het leven is er niet gemakkelijker op geworden. Economen verwachten op den duur een evenwicht in den bevolkingsaanwas, doch die zal slechts verkregen worden ten koste van onnoemelijk veel leed. Van de menschheid zal veel gevergd worden.

Een gevolg van al die emoties is de zucht naar vermaak, om afleiding te hebben, waarvan weer het gevolg is, dat de mensch voortdurend in beslag wordt genomen. Ons sympathisch zenuwstelsel nu is de brug waarover al die prikkels gaan, en de degeneratieverschijnselen die uit den geschetsten toestand voortvloeien, zooals kaalhoofdigheid, tandbederf, niet kunnen zoogen, bril dragen, worden door hun algemeenheid als zoodanig niet gezien.

In zijn werk „der Untergang des Abendlandes” ziet Spengler in de geschiedenis der menschheid slechts een lijn, die ten slotte naar het verderf voert. Spr. ziet daarnaast nog een tweede en wel die der wetenschap, die alles tracht te verbeteren. Wie van de twee echter de sterkste zal zijn? Dat is de eenige troost die hij kan vinden. (Applaus).

De voorzitter zeide in zijn dankwoord, dat de spreker iets heel anders voorgedragen had, dan in onze bijeenkomsten gewoonlijk ten gehore wordt gebracht. Deze had een ernstig onderwerp op onderhoudende wijze behandeld en het auditorium een geestelijke ontspanning gegeven, waarover zij lang zullen nadenken. Het verwijdt onzen blik op het algemeen menschelijk gebeuren en dat is voor ons met ons beperkte terrein wel eens noodig om een frissche kijk te behouden.

Ook het tandbederf heeft de spr. van een andere zijde later zien dan vanwaar wij het beschouwen, al heeft hij daarbij enkele dingen verteld, die in onze oogen enormiteiten lijken! De voorzitter dankte ten slotte den spreker voor de moeite die hij zich had gegeven om dit onderwerp voor het Genootschap te behandelen. (Applaus).

B.